

Elever och personal i fritidshemmet läsåret 2020/21

I denna promemoria redogör vi för statistiken över elever och personal i fritidshemmet. Statistiken publiceras också i tabeller på Skolverkets webbplats. Här finns dessutom kvalitetsdeklarationer för den officiella statistiken.

www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/

Sammanfattning

- Läsåret 2020/21 är 480 000 elever inskrivna i fritidshem, vilket är en minskning med drygt 13 100 elever eller knappt 3 procent jämfört med föregående läsår.
- Antalet elever per avdelning på fritidshem är i genomsnitt 36,3 läsåret 2020/21. Jämfört med läsåret innan är det en minskning med i genomsnitt 1,4 elever per avdelning.
- Läsåret 2020/21 är antalet anställda i fritidshem motsvarande 23 500 heltidstjänster vilket är en minskning med drygt 330 heltidstjänster jämfört med läsåret innan.
- Av de cirka 12 700 anställda, uttryckt i heltidstjänster, som har en tjänst som lärare i fritidshemmet läsåret 2020/21 har drygt 42 procent en lärarlegitimation med behörighet för att undervisa i fritidshemmet. Andelen behöriga lärare är högre i kommunala fritidshem med 44 procent jämfört med drygt 26 procent i fristående fritidshem.
- Bland de kommunala fritidshemmen är det 11 procent som helt saknar personal med pedagogisk högskoleexamen, motsvarande andel är 28 procent för fristående fritidshem.
- Läsåret 2020/21 är antalet elever per lärare med behörighet i fritidshemmet 62,8 och antalet elever per lärare 22,6.

Bakgrund

Om fritidshemmet

Allmänt om fritidshemmet

Fritidshemmet är en frivillig verksamhet som kompletterar utbildningen i de obligatoriska skolformerna. Fritidshem ska erbjudas eleverna den del av dagen då de inte går i skolan och under lov, till och med vårterminen då eleven fyller 13 år.¹ Eftersom statistiken gäller höstterminen omfattar den med andra ord i huvudsak elever i åldrarna 6–12 år.

Gruppstorlekar

I fritidshemmets verksamhet bedrivs elevernas utbildning i grupp. Detta innebär att eleverna lär och utvecklas i samspel med såväl andra elever som personalen i fritidshemmet. Det finns inte någon bestämd gruppstorlek, gruppammansättning eller personaltäthet som är optimal i alla sammanhang, men rektorn ska alltid göra avvägningar kring elevgruppernas storlek och sammansättning samt personaltätheten med utgångspunkt i vad som är lämpligt med hänsyn till barnens behov.²

Personal i fritidshemmet

Krav på legitimation och behörighet för att få bedriva och ansvara för undervisning i fritidshemmet gäller sedan den 1 juli 2019. Tidigare gällde att personal som bedrev och ansvarade för undervisningen i fritidshemmet skulle ha en lärarutbildning med inriktning mot arbete i fritidshem eller en svensk eller utländsk högskoleutbildning som är avsedd för arbete som fritidspedagog eller motsvarande.³ Fritidspedagoger och lärare i fritidshem har haft möjlighet att ansöka hos Skolverket om legitimation för behörighet att undervisa i fritidshem sedan den 1 augusti 2018.

I undervisningen i fritidshemmet får det även finnas annan personal med sådan utbildning eller erfarenhet att elevernas utveckling och lärande främjas.⁴ Sådan annan personal kan t.ex. vara fritidsledare och barnskötare.

Personalens utbildning

De anställdas utbildningsnivå anges enligt Statistiska centralbyråns (SCB) utbildningsregister. De olika utbildningarna redovisas i följande grupperingar:

¹ 14 kap. 2, 7 och 8 §§ skollagen (2010:800).

² Skolverket (2014). *Fritidshem*. Skolverkets allmänna råd med kommentarer.

³ Prop. 2017/18:194, bet. 2017/18: UbU31, rskr. 2017/18:430.

⁴ 2 kap. 14 § skollagen (2010:800).

- Pedagogisk högskoleexamen. Avser personal som har förskollärary-, fritidspedagog- eller lärarexamen och som fått examensbevis utfärdat.⁵ Uppgifter om personalens pedagogiska högskoleexamen har hämtats från Universitetskanslersämbetets register över examinerade.⁶
- Annan utbildning inom pedagogik eller social omsorg. Avser personal som har utbildning inom huvudinriktningen *Pedagogik och lärarutbildning* (SUN 2020⁷) eller utbildning inom huvudinriktningen *Socialt arbete och omsorg* (SUN 2020) och som inte har lärarexamen.
- Fritidsledarutbildning. Avser personal som har utbildning med inriktningen *Fritidsverksamhet för barn och ungdom* (SUN 2020) och som inte har lärarexamen.
- Övrig utbildning. Ingen av ovan angivna inriktningar.

Alternativ till fritidshem

För barn som är 10–12 år finns även öppen fritidsverksamhet.⁸ I den verksamheten är barnen inte inskrivna och det finns därför inga uppgifter om antal barn som deltar i verksamheten. Den öppna fritidsverksamheten är ofta samordnad med skola, fritidshem och kommunens övriga fritidsverksamheter för barn och ungdom. Den kan även anordnas i samarbete med föreningslivet.

Ett barn kan också, i stället för fritidshem, erbjudas pedagogisk omsorg om barnets vårdnadshavare önskar det.⁹

Statistik om öppen fritidsverksamhet samt pedagogisk omsorg finns publicerad på Skolverkets webbplats.

Om statistiken

I detta pm presenteras statistik om elever och personal i fritidshemmen.

Måttet ”antal elever per avdelning” beräknas genom att dividera antalet inskrivna elever i fritidshem med antalet avdelningar i fritidshem. En avdelning är den elevgrupp som fritidshemmets arbetslag ansvarar för. Måttet bygger på uppgifter som uppgiftslämnarna har rapporterat.

Skolverket samlar in uppgifter om vilken typ av tjänst personalen i fritidshem har. Typ av tjänst ska motsvara personalens faktiska arbetsuppgifter. Med ”lärare” i detta pm avses tjänstetyperna lärare och fritidspedagog.

⁵ Skolverket har redovisat andelen personal med pedagogisk högskoleexamen som ett mått på fritidshemspersonalens utbildningsnivå sedan läsåret 1995/96. I detta mått ingår även förskollärare och grundskollärare som är utbildade för att arbeta med barn eller elever i förskola eller skola men som inte har en specifik utbildning för att arbeta i fritidshem. Måttet är därför bara ett grovt mått för om personalen har en relevant utbildning för att arbeta i fritidshem.

⁶ Alla lärare och förskollärare som har tagit ut sin examen senast den 30 juni 2020 omfattas.

⁷ Svensk utbildningsnomenklatur, ett system för klassificering av utbildning. Finns att ladda ner från Statistiska centralbyråns webbplats www.scb.se.

⁸ 14 kap. 7 § och 25 kap. 4 § skollagen (2010:800).

⁹ 25 kap. 2 § skollagen (2010:800).

I pm:et redovisas tre olika mått för personal- och lärartäthet i fritidshem:

- antal elever per anställd,
- antal elever per lärare,
- antal elever per lärare med behörighet i fritidshemmet.

I löpande text avrundas sifferuppgifter till tre informationsbärande siffror. Det betyder till exempel att 1 083 417 elever anges som 1 080 000 elever och att 13 128 lärare anges som 13 100 lärare. Alla beräkningar utgår dock från icke avrundade uppgifter.

Insamling av uppgifter

Statistiken över elever och personal i fritidshemmen ingår i Sveriges officiella statistik och avser den 15 oktober eller närliggande vardag. Skolverket begär in uppgifter från huvudmän via Statistiska centralbyrån (SCB).

Uppgifter om personalens behörighet har hämtats från Skolverkets förskollärary- och lärarlegitimationsregister.¹⁰

Jämförbarhet över tid

Krav på legitimation och behörighet för att få bedriva och ansvara för undervisning i fritidshemmet gäller sedan den 1 juli 2019. Skolverket redovisar från och med läsåret 2018/19 uppgifter om antal och andel lärare i fritidshemmet som har en lärarlegitimation med behörighet i fritidshemmet. Jämförelser med 2018/19 ska dock göras med försiktighet eftersom alla som arbetade som lärare i fritidshemmet det läsåret inte hade hunnit söka och/eller få en legitimation utfärdad när statistiken för 2018/19 publicerades.

Uppgifter om typ av tjänst började samlas in läsåret 2017/18. Mått på antal lärare och antal elever per lärare kan därmed redovisas från och med det läsåret. I publiceringen gällande läsåret 2019/20 tillkom måttet ”antal elever per lärare med behörighet”.

Till och med läsåret 2015/16 redovisades fritidshem med statlig huvudman tillsammans med fritidshem med enskild huvudman. Sedan 2016/17 redovisas de statliga fritidshemmen separat. Statistik för dessa särredovisas dock inte i detta pm, men uppgifter återfinns i aktuella tabeller på Skolverkets webbplats.

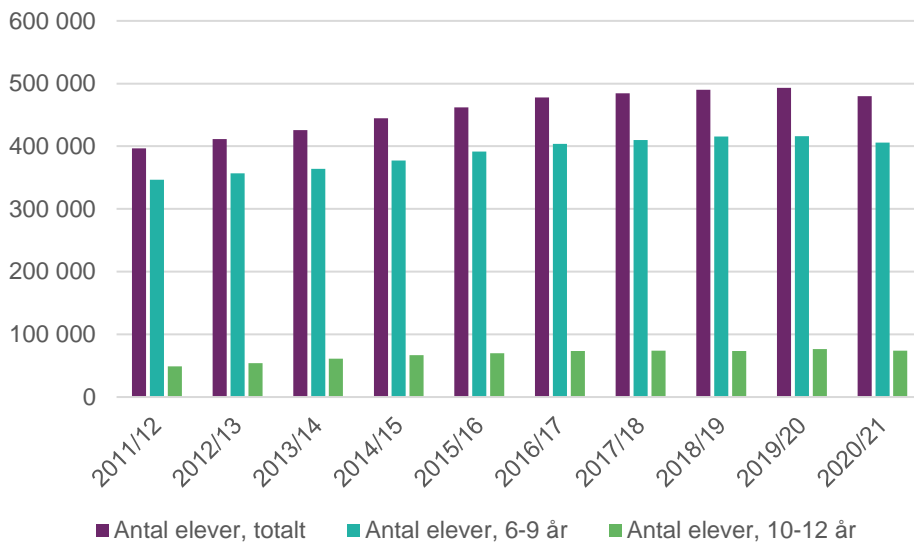
¹⁰ Alla som har fått en lärarlegitimation utfärdad till och med den 12 februari 2021 omfattas.

Antalet elever i fritidshem

Läsåret 2020/21 är 480 000 elever inskrivna i fritidshem. Fördelningen mellan flickor och pojkar är i stort sett jämn. Av alla elever som är inskrivna i fritidshem är 48 procent flickor och 52 procent pojkar.

I diagram 1 visas hur antalet elever i fritidshem har utvecklats under de senaste tio läsåren.

Diagram 1. Antalet elever i fritidshem, totalt och efter åldersgrupp, läsåren 2011/12–2020/21.

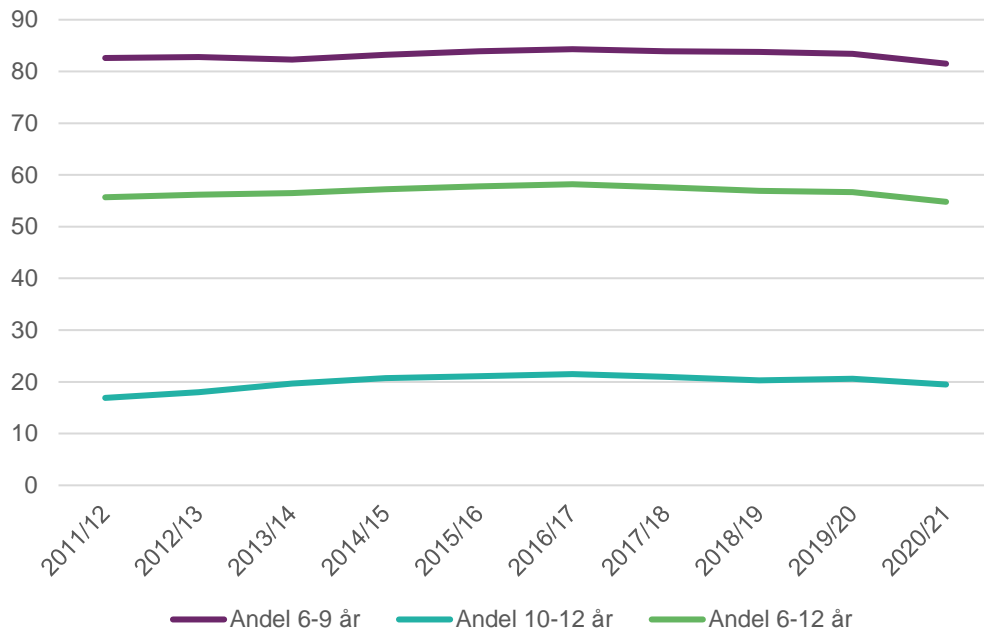
Källa: Fritidshem, Elever och grupper, tabell 2A för åren 2011/12–2020/21.

Som framgår av diagrammet har antalet elever i fritidshem ökat under en längre tid. Sett till de senaste tio läsåren har antalet elever ökat successivt fram till läsåret 2019/20. Från läsåret 2019/20 till 2020/21 minskar däremot antalet inskrivna elever med drygt 13 100 elever, eller knappt 3 procent. Totalt sett har antalet inskrivna elever ökat med 83 400 elever mellan läsåren 2011/12 och 2020/21, vilket motsvarar en ökning med 21 procent.

Läsåret 2020/21 var knappt 406 000 barn i åldern 6–9-år och knappt 73 900 barn i åldern 10–12-år inskrivna i fritidshem. Antalet inskrivna 10–12-åringar har fördubblats under den senaste tioårsperioden, medan antalet inskrivna 6–9-åringar har ökat med 17 procent.

I diagram 2 redovisas andelen av samtliga barn i berörda åldrar som har varit inskrivna i fritidshem under de senaste tio läsåren.

Diagram 2. Andel av 6–12-åringar respektive 6–9-åringar och 10–12-åringar i befolkningen som är inskrivna i fritidshem läsåren 2011/12–2020/21.

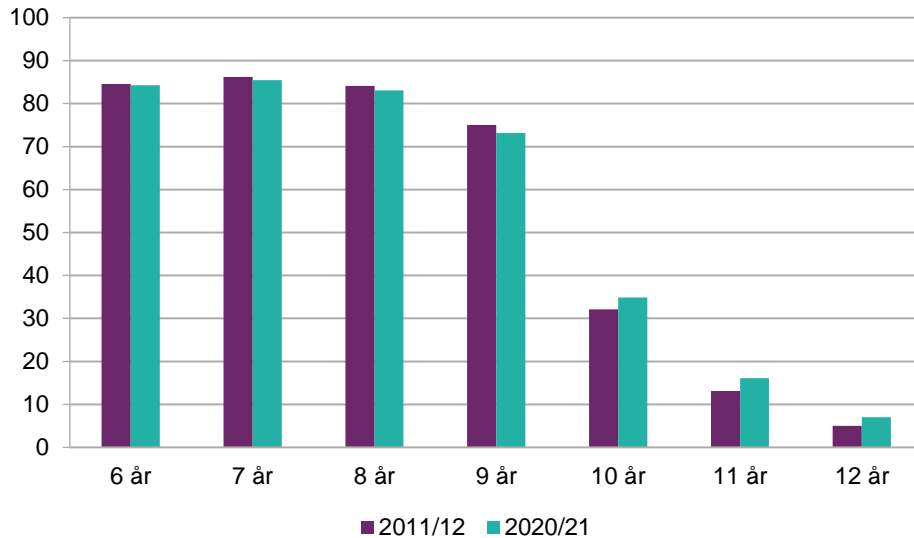
Källa: Fritidshem, Elever och grupper, tabell 2B för åren 2011/12–2020/21.

Av alla barn i åldrarna 6–12 år är 55 procent inskrivna i fritidshem läsåret 2020/21. Det är framför allt 6–9-åringar som går i fritidshem, vilket syns i diagram 2. Lsåret 2020/21 var knappt 82 procent av barnen i denna åldersgrupp inskrivna, medan knappt 20 procent i åldersgruppen 10–12-åringar var inskrivna.

Diagrammet visar att andelen inskrivna barn har varit relativt stabil under den senaste tioårsperioden i samtliga åldersgrupper. Lsåret 2020/21 minskar andelen inskrivna 6–9-åringar med knappt 2 procentenheter jämfört med föregående läsår. Även totalt sett för åldersgruppen 6–12 år sker en minskning av andelen inskrivna barn på knappt 2 procentenheter mellan läsåren 2019/20 och 2020/21.

Hur andelen barn i respektive ålder som är inskrivna i fritidshem har förändrats jämfört med för tio år sedan beskrivs i diagram 3.

Diagram 3. Andel barn i respektive ålder inskrivna i fritidshem läsåret 2011/12 respektive läsåret 2020/21.

Källa: Fritidshem, Elever och grupper, tabell 2B för åren 2011/12 och 2020/21.

Diagrammet visar att andelen inskrivna i fritidshem är i det närmaste oförändrad för barn som är 6 år gamla, och att den har minskat bland barn som är 7–9 år gamla. I åldersgruppen 10–12 år har det skett en ökning av andelen barn som går i fritidshem sedan läsåret 2011/12.

Olika huvudmän

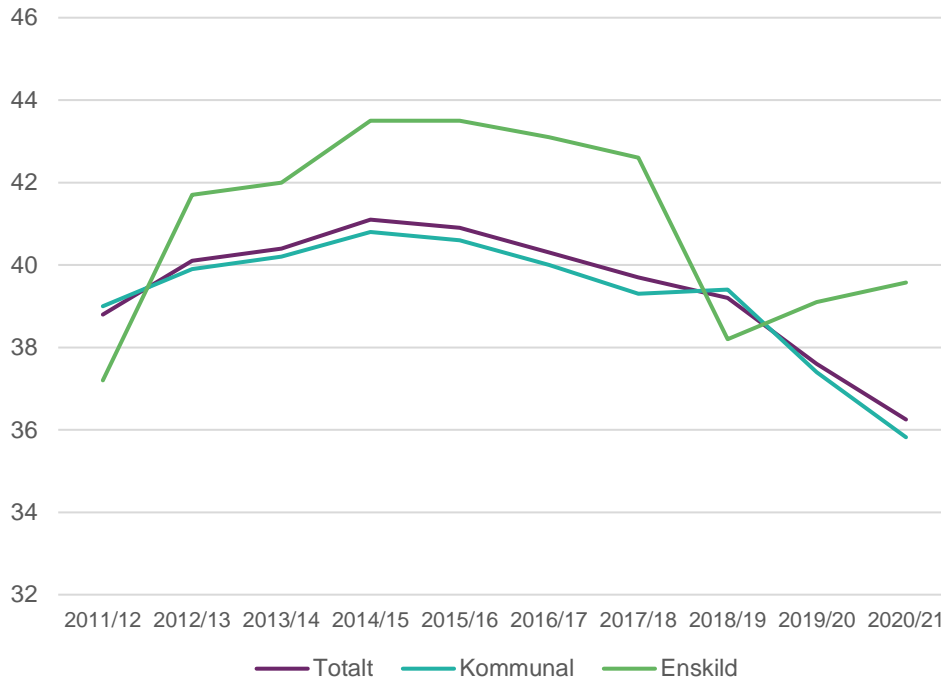
Av eleverna som är inskrivna i fritidshem är 87 procent inskrivna i kommunala fritidshem och drygt 13 procent i fristående fritidshem. Dessutom var 421 elever, motsvarande 0,1 procent, inskrivna i fritidshem med statlig huvudman.

Elevernas könsfördelning i kommunala fritidshem är densamma som i riket med 48 procent flickor och 52 procent pojkar. Könsfördelningen i fristående fritidshem är jämnare med knappt 50 procent flickor mot drygt 50 procent pojkar.

Elever per avdelning

Antalet elever per avdelning är i snitt 36,3 läsåret 2020/21. Antalet elever per avdelning, dels totalt, dels uppdelat på typ av huvudman, under de tio senaste läsåren visas i diagram 4.

Diagram 4. Antal elever per avdelning, totalt och per typ av huvudman, läsåren 2011/12–2020/21.¹¹

Notera den brutna y-axeln.

Källa: Fritidshem, Elever och grupper, tabell 2A för läsåren 2011/12–2020/21.

Mellan läsåren 2011/12 och 2014/15 ökade avdelningarnas storlek successivt för varje läsår för att därefter successivt minska efterföljande läsår. För fritidshem med enskild huvudman har det dock skett en ökning av antal barn per avdelning under de senaste två läsåren. Jämfört med 2019/20 har avdelningsstorleken totalt sett för samtliga huvudmän minskat med i genomsnitt 1,4 elever.

Antalet elever per avdelning skiljer sig mellan kommunala och enskilda huvudmän. Med undantag för enstaka läsår har fristående fritidshem i genomsnitt haft fler elever per avdelning under den senaste tioårsperioden än de kommunala fritidshemmen. Läsåret 2020/21 är den genomsnittliga avdelningsstorleken 35,8 elever per avdelning i kommunala fritidshem jämfört med 39,6 elever i fristående fritidshem. Jämfört med det föregående läsåret har antalet elever per avdelning i kommunala fritidshem minskat med i genomsnitt 1,6 elever per avdelning. I fristående fritidshem har den genomsnittliga avdelningsstorleken ökat jämfört med föregående läsår med i genomsnitt 0,5 elever per avdelning.

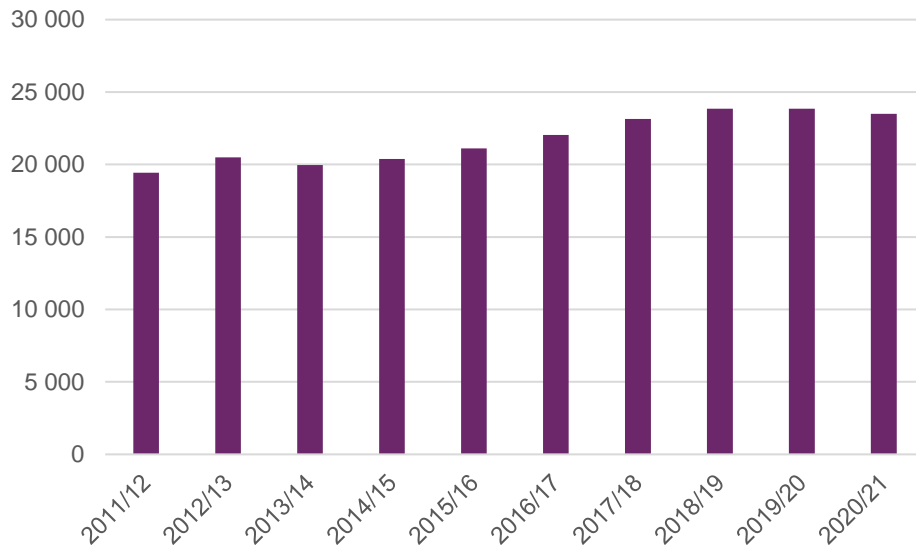
¹¹ Fram till och med läsåret 2014/15 ingick fritidshem med statlig huvudman i redovisningen av enskild huvudman.

Personal i fritidshem

Antalet anställda i fritidshem

Diagram 5 visar antalet anställda i fritidshem, omräknat till heltidstjänster.

Diagram 5. Antalet anställda (omräknat till heltidstjänster) i fritidshem läsåren 2011/12–2020/21.

Källa: Fritidshem, Personal, tabell 1A för läsåren 2011/12–2020/21.

Antalet anställda i fritidshem är motsvarande 23 500 heltidstjänster läsåret 2020/21, vilket är en minskning med drygt 330 heltidstjänster jämfört med läsåret innan. Som diagram 5 visar har antalet anställda i fritidshem ökat de senaste tio läsåren fram till innevarande läsår. Mellan 2011/12 och 2020/21 ökade antalet heltidstjänster från 19 400 till 23 500 heltidstjänster, vilket motsvarar en ökning med 21 procent. Antalet tjänstgörande personer har under samma tid ökat från 32 200 anställda till 40 100 anställda läsåret 2020/21. Det motsvarar en ökning med 25 procent.

Diagram 6 visar könsfördelningen bland anställda i fritidshem under läsåren 2011/12–2020/21.

Diagram 6. Andelen anställda i fritidshemmet efter kön läsåren 2011/12–2020/21.

Källa: Fritidshem, Personal, tabell 2A för åren 2011/12–2020/21.

Av alla anställda i fritidshem är 70 procent kvinnor läsåret 2020/21, vilket är i nivå med föregående läsår. Andelen män bland personalen har ökat kontinuerligt under flera år. De senaste tio åren har andelen män ökat med 10 procentenheter från 20 till 30 procent. Antalet kvinnor har ökat från 25 700 till 28 100 anställda mellan läsåren 2011/12 och 2020/21, vilket motsvarar en ökning med 9 procent. Under samma tidsperiod har antalet män däremot ökat med 84 procent, från 6 510 till 12 000 anställda.

Könsfördelningen bland fritidshemspersonalen skiljer sig mellan kommunala och fristående fritidshem. Andelen män är högre i fritidshem med enskild huvudman, där drygt 34 procent av de anställda är män. Motsvarande uppgift för fritidshem med kommunal huvudman är 29 procent.

Av de 40 100 anställda i fritidshem har 21 200 anställda en tjänst som lärare, vilket motsvarar 53 procent av personalen. Omräknat till heltidstjänster finns 12 700 lärare i fritidshem.

Bland de anställda som har en tjänst som lärare i fritidshem är 74 procent kvinnor. Motsvarande andel bland personalen som har en tjänst som annan pedagogisk personal är 66 procent. Könsfördelningen bland såväl lärarna som de som arbetar som annan pedagogisk personal i fritidshem är i stort sett oförändrad jämfört med det föregående läsåret.

Behöriga lärare

Av de 12 700 anställda, uttryckt i heltidstjänster, som har en tjänst som lärare i fritidshem läsåret 2020/21 har 5 370, vilket motsvarar drygt 42 procent, en legitimation med behörighet för att undervisa i fritidshemmet.

Andelen lärare som har en lärarlegitimation med behörighet för undervisning i fritidshemmet skiljer sig mellan kvinnliga och manliga lärare. Av de kvinnliga lärarna har knappt 44 procent en legitimation med behörighet för undervisning i fritidshem, medan motsvarande andel bland de manliga lärarna är 39 procent.

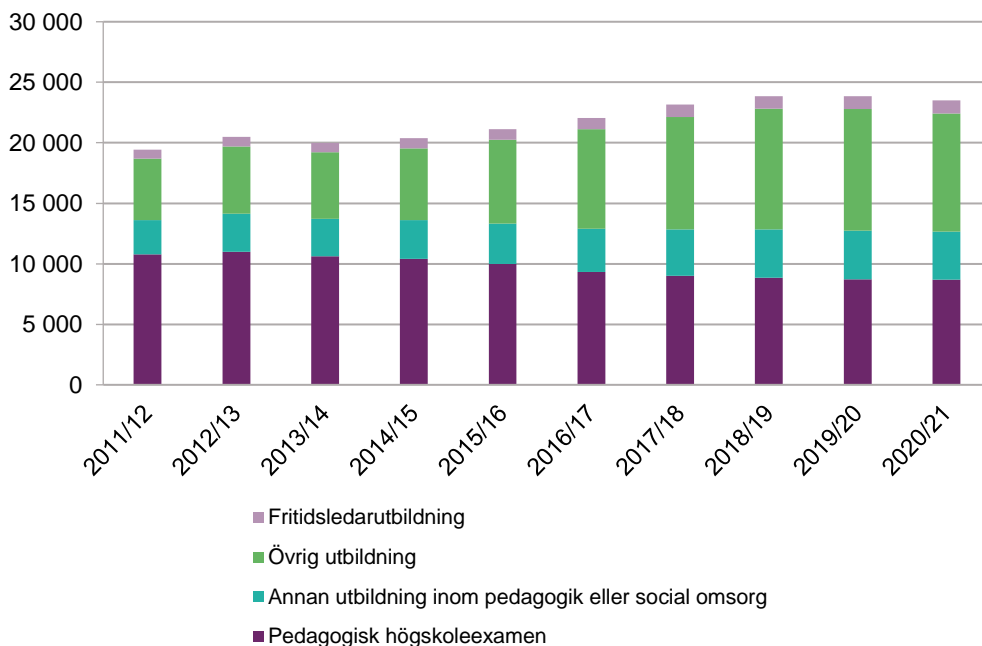
Det finns även skillnader mellan olika slags huvudmän när det gäller andelen lärare som har en legitimation med behörighet i fritidshemmet. Andelen behöriga lärare är högre i kommunala fritidshem med 44 procent jämfört med drygt 26 procent i fristående fritidshem.

Personalens utbildning

Läsåret 2020/21 har 37 procent av personalen i fritidshem en pedagogisk högskoleexamen. Närmare 17 procent har annan utbildning inom pedagogik eller social omsorg och knappt 5 procent har en fritidsledarutbildning. Knappt 42 procent av personalen har övrig utbildning, vilket innebär att de har en annan utbildning än de som nämnts ovan.

Diagram 7 visar utvecklingen av antalet anställda med olika slags utbildning under de tio senaste läsåren.

Diagram 7. Anställda i fritidshem (omräknat till antal heltidstjänster) efter utbildning läsåren 2011/12–2020/21.

Källa: Fritidshem, Personal, tabell 1B för läsåren 2011/12–2020/21.

Som diagram 7 visar är det framför allt antalet anställda med övrig utbildning som har vuxit över tid, från knappt 5 100 läsåret 2011/12 till drygt 9 760 läsåret 2020/21. Antalet anställda i fritidshem med annan utbildning inom pedagogik eller social omsorg har varit relativt stabilt under den senaste tioårsperioden, medan

antalet anställda med en pedagogisk högskoleexamen har sjunkit med nästan 2 090 heltidstjänster eller drygt 19 procent.

Det är en betydande andel av fritidshemmen, knappt 14 procent, som inte har någon personal med pedagogisk högskoleexamen. Totalt sett är det drygt 33 300 inskrivna elever som helt saknar personal med pedagogisk högskoleexamen, vilket motsvarar 7 procent av samtliga inskrivna elever. Det är en minskning med 1 procentenhet jämfört med föregående läsår.

Olika huvudmän

Personalens utbildningsnivå skiljer sig mellan kommunala och fristående fritidshem. Drygt 39 procent av personalen i kommunala fritidshem har en pedagogisk högskoleexamen, medan motsvarande andel i fristående fritidshem är drygt 19 procent. Jämfört med föregående läsår har andelen personal med pedagogisk högskoleexamen ökat marginellt i både kommunala och fristående fritidshem. I kommunala fritidshem har drygt 39 procent av personalen övrig utbildning. Motsvarande andel i fristående fritidshem är 58 procent.

Vidare är det 11 procent av de kommunala fritidshemmen som helt saknar personal med pedagogisk högskoleexamen, medan motsvarande andel är 28 procent i fristående fritidshem. I de kommunala fritidshemmen är det 19 100 elever, motsvarande knappt 5 procent av de inskrivna eleverna, som helt saknar personal med pedagogisk högskoleexamen. I fristående fritidshem saknar 14 100 elever personal med pedagogisk högskoleexamen, vilket motsvarar 22 procent av de inskrivna eleverna.

Tjänstgöringsgrad

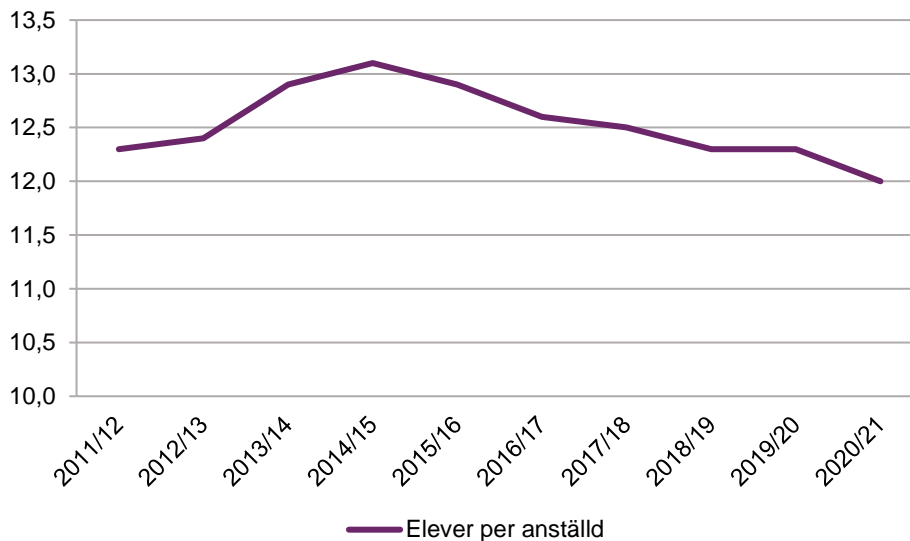
Läsåret 2020/21 är den genomsnittliga tjänstgöringsgraden i fritidshemmet knappt 59 procent, vilket är en marginell minskning jämfört med föregående läsår. Övrig arbetstid kan personalen vara i annan verksamhet. Det är 66 procent av personalen i fritidshem som även arbetar i förskoleklass eller grundskola. Förra läsåret var motsvarande andel 64 procent.

Personal- och lärartäthet

Läsåret 2020/21 är antalet elever per lärare med behörighet i fritidshemmet 62,8 och antalet elever per lärare 22,6. Det föregående läsåret var antalet elever per lärare med behörighet i fritidshemmet 69,8 och antalet elever per lärare 22,8.

Lärartätheten är högre i kommunala fritidshem än i fristående fritidshem. I kommunala fritidshem är antalet elever per lärare 21,8 och i fristående fritidshem 29,6. Mätt i antal elever per anställd lärare med behörighet är skillnaderna mellan lärartätheten i kommunala och fristående fritidshem ännu större, 58,3 jämfört med 126,7.

Personaltätheten mätt i antal elever per anställd kan jämföras för en längre tidsperiod. Diagram 8 visar utvecklingen för de senaste tio åren.

Diagram 8. Antalet elever per anställd i fritidshemmet läsåren 2011/12–2020/21.

Notera den brutna y-axeln.

Källa: Fritidshem, Personal, tabell 1A för läsåren 2011/12–2020/21.

Mellan läsåren 2011/12 och 2014/15 ökade antalet elever per anställd från 12,3 till 13,1. Under den perioden ökade antalet elever med 12 procent medan antalet anställda ökade med drygt 5 procent. Efterföljande läsår har antal elever per anställd successivt minskat vilket kan förklaras med att antalet anställda relativt sett har ökat mer än antalet elever. Mellan läsåren 2014/15 och 2020/21 ökade antalet elever med 8 procent medan antalet anställda ökade med 18 procent. Jämfört med föregående läsår ökar personaltätheten något från 12,3 elever per anställd läsåret 2019/20 till 12,0 elever per anställd läsåret 2020/21.

Antalet elever per anställd skiljer sig mellan kommunala och fristående fritidshem. Personaltätheten är högre i kommunala fritidshem, där det i genomsnitt går 11,8 elever per anställd. Motsvarande siffra för fristående fritidshem är 13,0 elever per anställd. Jämfört med det föregående läsåret har antalet elever per anställd minskat något i både kommunala och fristående fritidshem.

Antal fritidshem

Lsåret 2020/21 finns drygt 4 390 fritidshem. Jämfört med föregående läsår har antalet fritidshem minskat med 54 fritidshem, vilket motsvarar en minskning med 1 procent.

Majoriteten av fritidshemmen, 84 procent eller drygt 3 680 fritidshem, drivs i kommunal regi. Fritidshem som drivs i enskild regi finns i 183 kommuner och är 694 till antalet. Det finns dessutom 15 fritidshem med statlig huvudman. Fritidshem i enskild och statlig regi utgör 16 procent av samtliga fritidshem.

Statistikredovisningen på Skolverkets webbplats

De tabeller som uppgifterna är hämtade från hittar du på Skolverkets webbplats.
www.skolverket.se/skolutveckling/statistik.

› Sök statistik › Sveriges officiella statistik › [skolform] › [statistikområde]
› [läsåår, termin, år] › [Tabell XX].

På Skolverkets webbplats redovisas statistik för riket.

I kvalitetsdeklarationen för statistiken finns information om statistikens ändamål, innehåll, tillförlitlighet, aktualitet, tillgänglighet och jämförbarhet. Du hittar kvalitetsdeklarationen på Skolverkets webbplats.

www.skolverket.se/skolutveckling/statistik.

› Sök statistik › Sveriges officiella statistik › [skolform] › [statistikområde]
› [läsåår, termin, år] › [Relaterade dokument].